

Методичний семінар
циклової комісії клінічних та природничих дисциплін

ВИКЛИКИ БЕЗПЕКИ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Доповідач: Миньо П.Е.

25.05.2026

ВСТУП

Практичні заняття є невід'ємною складовою сучасного освітнього процесу. Саме під час виконання практичних робіт, лабораторних досліджень, тренувань чи виробничих вправ здобувачі освіти отримують можливість застосувати теоретичні знання на практиці, сформувати професійні компетентності та навички самостійної діяльності. Водночас практичні заняття супроводжуються низкою ризиків і викликів, пов'язаних із безпекою учасників освітнього процесу.

Питання безпеки сьогодні набуває особливої актуальності через технологічне ускладнення обладнання, підвищення рівня психоемоційного навантаження, поширення цифрових технологій, а також через воєнні виклики, що впливають на організацію освітнього середовища в Україні.

Метою цієї доповіді є аналіз основних викликів безпеки під час проведення практичних занять та визначення ефективних шляхів їх попередження.

ОСНОВНІ ВИДИ БЕЗПЕКОВИХ ВИКЛИКІВ ПІД ЧАС ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Фізичні ризики:

- Травмування через неправильне використання обладнання
- Порушення техніки безпеки
- Несправність інструментів або апаратури
- Перевантаження електромереж
- Пожежна небезпека
- Недотримання санітарно-гігієнічних вимог

Причинами більшості нещасних випадків стають:

- ✓ Недостатній контроль викладача
- ✓ Формальне проведення інструктажів
- ✓ Неуважність студентів

Особливо високими є ризики під час:

- Лабораторних робіт
 - Занять у майстернях
 - Спортивних тренувань
 - Виробничої практики
 - Роботи з хімічними речовинами чи електрообладнанням
- ✓ Відсутність навичок роботи з обладнанням

ПСИХОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА

Психологічний комфорт є важливою умовою ефективного навчання

Практичні заняття можуть супроводжуватися:

- Стресом
- Страхом помилки
- Конфліктами в групі
- Підвищеною тривожністю
- Емоційним вигоранням

Викладач повинен створювати атмосферу

підтримки, взаємоповаги та

конструктивної комунікації

Особливо це актуально в умовах:

- Високого навчального навантаження
- Дистанційного або змішаного навчання
- Воєнного стану
- Нестабільного емоційного фону

ІНФОРМАЦІЙНА ТА ЦИФРОВА БЕЗПЕКА

Сучасні практичні заняття активно використовують:

- Онлайн-платформи
- Цифрові лабораторії
- Хмарні сервіси
- Мобільні додатки
- Штучний інтелект

*Особливого значення набуває формування
цифрової грамотності та культури
безпечної поведінки в мережі*

Це породжує нові ризики:

- Витік персональних даних
- Кіберзагрози
- Використання ненадійних ресурсів
- Академічна недоброчесність
- Залежність від цифрових технологій

БЕЗПЕКА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Освітній процес в Україні функціонує в умовах постійних загроз:

- Повітряних тривог
- Ракетних ударів
- Перебоїв електропостачання
- Необхідності евакуації
- Психологічного стресу

Заклади освіти повинні мати:

- ✓ Чіткі алгоритми дій
- ✓ Плани евакуації
- ✓ Резервні форми проведення занять
- ✓ Доступ до укриттів

Під час практичних занять це створює додаткові труднощі:

- Необхідність швидкого припинення роботи
- Ризики залишення небезпечного обладнання без нагляду
- Порушення безперервності навчального процесу

ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ НЕБЕЗПЕЧНИХ СИТУАЦІЙ

Серед основних причин можна виділити:

- Недостатню підготовку учасників освітнього процесу
- Формальне ставлення до інструктажів
- Застарілу матеріально-технічну базу
- Низький рівень відповідальності окремих студентів
- Перевантаження викладачів
- Відсутність системного контролю за дотриманням правил безпеки
- Недостатню адаптацію освітнього середовища до сучасних викликів

ШЛЯХИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ПІД ЧАС ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Якісний інструктаж

Перед початком практичного заняття необхідно:

- Проводити первинний та повторний інструктаж
- Ознайомлювати здобувачів освіти з ризиками
- Перевіряти розуміння правил безпеки
- Використовувати наочні матеріали та моделювання ситуацій

*Інструктаж має бути не формальністю,
а реальним елементом підготовки*

МОДЕРНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Важливо:

- Оновлювати обладнання
- Забезпечувати справність технічних засобів
- Дотримуватись санітарних норм
- Створювати безбар'єрний та безпечний простір

Необхідно також забезпечити:

- Наявність аптечок
- Засобів пожежогасіння
- Аварійного освітлення
- Систем оповіщення

ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ БЕЗПЕКИ

Безпека повинна стати частиною професійної культури

Для цього доцільно:

- Розвивати відповідальність
- Формувати навички самоконтролю
- Проводити тренінги та навчальні евакуації
- Аналізувати реальні кейси небезпечних ситуацій

Культура безпеки формується через системність і особистий

приклад викладача

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Сучасні технології дозволяють:

- Використовувати віртуальні лабораторії
- Використовувати симулятори
- Моделювати небезпечні ситуації без ризику для життя
- Організовувати дистанційні практичні заняття

Це особливо важливо:

- В умовах воєнного стану
- При роботі з небезпечними речовинами
- За обмеженого доступу до лабораторій

РОЛЬ ВИКЛАДАЧА У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ БЕЗПЕКИ

Викладач є ключовою особою в організації безпечного освітнього процесу.

Його завдання:

- Контролювати дотримання правил
- Своєчасно реагувати на ризики
- Формувати відповідальне ставлення до безпеки
- Підтримувати психологічний комфорт
- Бути прикладом дисципліни та професійної етики

Сучасний педагог має поєднувати:

- Професійну компетентність
- Цифрову грамотність
- Психологічну стійкість
- Навички кризового реагування

ВИСНОВКИ

Безпека під час проведення практичних занять є комплексною проблемою, яка охоплює фізичні, психологічні, інформаційні та організаційні аспекти. Сучасні виклики вимагають від закладів освіти системного підходу до формування безпечного освітнього середовища

Ефективне забезпечення безпеки можливе за умов:

- Якісної організації освітнього процесу
- Сучасного матеріально-технічного забезпечення
- Регулярного навчання учасників освітнього процесу
- Формування культури відповідальності та безпеки

Лише за умови спільної роботи адміністрації, викладачів і здобувачів освіти можна створити умови, у яких практичне навчання буде не лише ефективним, а й безпечним

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про освіту».
2. Закон України «Про охорону праці».
3. Кодекс цивільного захисту України.
4. Положення про організацію роботи з охорони праці та безпеки життєдіяльності учасників освітнього процесу в закладах освіти України.
5. Державні санітарні правила і норми для закладів освіти.
6. Безпека життєдіяльності : навчальний посібник / за ред. В. Г. Цапка. — Київ : Знання, 2021.
7. Охорона праці в галузі освіти : навчальний посібник / О. І. Запорожець, В. В. Михайлюк. — Київ : Центр учбової літератури, 2020.
8. Психологічна безпека освітнього середовища : монографія / І. А. Баєва. — Київ : Освіта України, 2019.
9. Інформаційна безпека та цифрова грамотність в освіті : методичні рекомендації / МОН України.
10. Організація безпечного освітнього середовища в умовах воєнного стану : методичні рекомендації МОН України, 2023.
11. Методика проведення практичних та лабораторних занять у закладах освіти : навчально-методичний посібник / за ред. С. У. Гончаренка.
12. Безпечне освітнє середовище: нові виклики та сучасні рішення // Науково-методичний журнал «Освіта та розвиток». — 2022.

Дякую за увагу!